

N:o 62.

Af herr **E. Åkerlund** om skrifvelse till Kongl. Majt med begäran om sådan ändring i gällande lag, att häradsnämnden må återvinna sin forna betydelse.

Ehuru de sammanslagningar af tingslag, som i följd af kongl. förordningen om ändring i vissa fall af gällande bestämmelser om härads-ting af den 17 maj 1872 i allt vidsträcktare mån egt rum, visserligen utöfvat ett mycket godt inflytande i fråga om snabbhet i rättskipningen vid underdomstolarne å landsbygden, lär icke kunna bestridas att ifrågasvarande åtgärd, som äfven understundom vidtagits trots befolkningens i tingslagen enhälliga motstånd, nästan öfverallt utöfvat ganska stor skada i fråga om häradsnämndernas sammansättning och duglighet samt för många ställen helt och hållet beröfvat desamma allt inflytande och anseende.

De täta tingssammanträdena och de ofta mycket försvårade resorna till och ifrån desamma, som blifvit en följd af de beslutade sammanslagningarne, hafva gjort, att man på många — ja, troligen på de flesta — håll funnit billigt och rättvist emot de oaflönade nämndemännen att icke fordra samtligas närvaro vid hvarje tingssammanträde under året, utan beslutat, att de skola tjänstgöra turvis vanligen med tolf åt gången, huru många de än må vara inom domsagan.

Det torde ligga i öppen dag, att vid en sådan anordning nämnden är betagen all möjlighet att följa hvarje mål, som icke kan sluttömas genast det förekommer, äfvensom att upplysningar och råd till vederbörande domare från ständigt vexlande nämnder måste blifva af ytterst ringa värde. Det har ock visat sig, att der tjänstgöringen är så anordnad emellan nämndemännen, dessa såväl inse, hvilken enkel rol de spela vid tingen,

att ytterst få af dem pläga bibehålla sina befattningar längre, än de der-till äro nödde och tvungna, samt att bygdernas dugligaste och erfarnaste män draga sig för att spilla tid i häradsrätten, då de se sig urståndsatta att der utöfva någon gagnande verksamhet.

Men äfven der tjänstgöringen för nämnderna inom de under senare tider sammanslagna tingslagen ännu är så anordnad, att duglighet och erfarenhet från deras sida borde kunna utöfva något inflytande vid rättsförhandlingarne, lär det numera ganska sällan, åtminstone uti landets nordliga delar, förekomma att nämndemän i allmänhet och än mindre personer, hvilka i följd af mera sällspord duglighet, erfarenhet och rätt-rådighet hafva förvärfvat sina medborgares särskilda förtroende och der-för hafva sin tid strängt upptagen, bibehålla sina befattningar i rätten under längre tid, och torde detta förhållande ega förklaringsgrund dels deruti, att äfven i sådana domsagor nämndens deltagande i rättskipningen, hurudant det än varit i forna tider, numera är illusoriskt, dels deraf, att man hvarken har lust eller råd att offra den dryga tid, tingssammanträdena nu ofta kräfvat utan att erhålla någon som helst godtgörelse vare sig för tidspillan eller resekostnader.

Man kan måhända äfven hoppas, att den missaktning för nämndemanna-uppdragen, som i allt högre grad synes göra sig gällande, till någon del här-rör derifrån, att Sveriges allmänhet börja finna det en smula besynnerligt, att folkelementets betydelse vid vår landsbygds domstolar hardt när för-intats på samma gång folkupplysningen tilltagit och nära nog alla öfriga kulturstater, till och med Ryssland, sträfva att stärka detsamma i sina under-domstolar, samt att man därför hellre blir borta än längre finner sig att sitta som betydelselösa bihang till domarena, helst om dessa bestå af de ungdomliga krafter, hvilka numera allt talrikare »öfva» sig i rättskipning vid våra häradsrätter, änskönt deras utslag och domar i de allra flesta fall lära blifva afgörande för målens slutliga utgång.

Att Riksdagen icke vid dess anhållan om utredning, huruvida snabb-bare rättskipning skulle kunna åstadkommas vid landsbygdens domstolar, hade någon tanke på att häradsnämndernas betydelse skulle blifva än mera inskränkt genom de åtgärder, hvilka kunde komma att för ändamålet vidtagas, framgår ganska tydligt af den dess skrifvelse till Kongl. Maj:t, som föranledde utfärdandet af kongl. kungörelsen af den 17 maj 1872, och det är väl knappast tänkbart, att vårt folk ensamt skall för någon längre tid finna sig med en sådan parodi på folklig institution i dom-stolarne som de nuvarande nämnderna, hvadan man ganska visst eger för-

moda, att införandet af jury efter utländskt mönster inom kort skall blifva en brännande fråga, hvilken trots allt möjligt motstånd dock skall tvinga sig fram, för så vidt man icke finner sig uti att vidtaga åtgärder för att åt våra häradsnämnder återförskaffa något rimligt inflytande vid tingsförhandlingarna och söker handhafva dessa så, att de åtminstone i vanligare fall kunna följas af vanligt folk med godt sundt förnuft, samt bereder någon ersättning för omkostnader och tidspillan åt nämnderna.

De lära nog redan finnas, hvilka önska införandet af juryinstitutionen i våra underdomstolar, änskönt det mycket oftare visat sig, att parternas jurymän uppträda som dessas ombud än som opartiska domare, men jag vågar vara ganska viss derom, att Sveriges folk i allmänhet utan all tvekan vida hellre skulle se våra urgamla häradsnämnder, valda af *folket* som de äro för att uppträda opartiskt i alla dem förelagda mål, så omdanade, att det åter med skäl måtte uppfattas såsom ett stort och viktigt förtroende att blifva invald uti desamma.

Det kan visserligen icke falla mig in att föreslå de åtgärder, hvilka möjligen kunna böra vidtagas för att åt våra häradsnämnder återförskaffa åtminstone någon del af deras forna anseende och betydelse, men jag vågar dock framhålla det enligt min åsigt lämpliga deruti,

att samtliga inom tingslagen utsedde nämndemän bevista alla under deras tjänstetid der förekommande tingssammanträden, så vida laga förfall ej hindrar; att den minimitid, under hvilken nämndemännen nu författningsenligt skola tjänstgöra, i någon mån förlänges; att de ordinarie nämndemännens antal nedsättes, så att alla på en gång kunna tjänstgöra i de respektive häradsrätterna samt resekostnadsersättningar och dagtraktamenter ej må stiga till oskäligen belopp; att i stället lämpligt antal suppleanter utses att tjänstgöra vid tingen vid laga förfall för de ordinarie nämndemännen och med rätt att utom tingen, vid syner och dylikt, utföra nämndemannauppdrag; att högst en fjerdedel af de ordinarie nämndemännen ega afgå från sin befattning under ett år; att skälig ersättning beredes nämndemännen för tidspillan och uppehälle vid tingen samt resekostnader till och ifrån desamma; att vederbörande domare måtte taga större hänsyn till nämndernas åsikter och framställningar, än hvad nu i allmänhet plägar förekomma; samt att åtminstone icke hela nämnden skall behöfva enas för att kunna öfverrösta domaren.

På någon vidare utredning af denna fråga vågar jag ej försöka mig, men då jag anser densamma ega stor vikt och att Sveriges häradsnämnder

varit och än skulle kunna blifva den yppersta juryinstitution något folk kan eller kunnat uppvisa, får jag vördsamt hemställa:

att Riksdagen i skrifvelse till Kongl. Maj:t ville anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till sådan ändring i gällande lag, att landets häradsnämnder må kunna åtminstone i någon mån återvinna sitt forna anseende och sin betydelse som folklig institution i underrätterna å vår landsbygd.

Stockholm den 25 januari 1901.

E. Åkerlund.

Uti denna motion instämmer

Carl Sandquist.